

UZASADNIENIE

do całości wyroku

Decyzją z dnia 18 lutego 2019 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych I Oddział w Ł. ustalił podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia S. D., z tytułu zatrudnienia jako pracownik na podstawie umowy o pracę w (...) spółce z o.o. w Ł.: za miesiąc sierpień 2015 na ubezpieczenia emerytalno – rentowe, chorobowe i wypadkowe podstawa wymiaru w kwocie 3400 zł, zaś na ubezpieczenie zdrowotne podstawa wymiaru 2933,86 zł. Za miesiąc sierpień 2016 roku podstawa wymiaru na ubezpieczenia emerytalno – rentowe, chorobowe i wypadkowe określona została na kwotę 3394,82 zł, zaś na ubezpieczenie zdrowotne na kwotę 2929,40 złotych.

Decyzja w aktach ZUS

Płatnik odwołał się od powyższej decyzji.

Odwołanie k 3

S. D. na dzień wydania decyzji nie żył.

Wdowa po S. D. przystąpiła do sprawy w charakterze zainteresowanej i przyłączyła się do stanowiska ZUS.

Pismo k 26

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje

(...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł., jako pracodawca (płatnik składek), jest zobowiązany do odprowadzania składek do ZUS z tytułu ubezpieczeń społecznych pracowników tj. ubezpieczenia emerytalnego, rentowego, chorobowego i wypadkowego oraz ubezpieczenia zdrowotnego.

U płatnika obowiązywał Regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, który wszedł w życie 1 stycznia 2011 roku.

W dniu 27 stycznia 2014 roku zawarte zostało porozumienie pomiędzy płatnikiem a (...) Organizacją (...) przy (...) SA oraz Międzyzakładową Komisją Związkową (...) przy (...) SA. Zgodnie z porozumieniem zawieszono tworzenie Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych do dnia 31.12.2015 roku. Od dnia 1 stycznia 2014 roku wyłączono stosowanie Regulaminu ZFŚS. Niewykorzystane do dnia 31.12.2013 roku środki zgromadzone na koncie ZFŚS miały być wypłacone na zasadach określonych w załączniku nr 1 do porozumienia. Porozumienie zawarto na czas określony, do dnia 31.12.2015 roku.

Załącznik nr 1 do porozumienia określał zasady wypłat niewykorzystanych środków, zgromadzonych na ZFŚS. Było to 479.771,12 złotych na dzień 31.12.2013 roku.

Środki wypłacone miały być w dwóch transzach: pierwsza w lipcu i sierpniu 2014 roku (maksymalnie 230.000 zł), druga transza w lipcu i sierpniu 2015 roku (maksymalnie 230.000 zł).

Kwoty wypłat w 2014 i 2015 roku określała tabela, z której wynikało, że wysokość wypłaconego świadczenia uzależniona jest wyłącznie od wysokości średniego wynagrodzenia z trzech ostatnich miesięcy, poprzedzających miesiąc, w którym zostanie przyznane świadczenie. Chodzi przy tym o wynagrodzenie otrzymane wyłącznie spółce (...), czyli u płatnika.

Jeżeli wysokość wynagrodzenia (brutto) wynosiła do 1900 złotych, to przysługiwało świadczenie w wysokości 350 złotych. Dla osób, których wynagrodzenie wynosiło od 1901 zł do 2500 zł – świadczenie wynosiło 250 zł, zaś dla osób z wynagrodzeniem powyżej 2500 zł – świadczenie wynosiło 100 złotych.

Uchwałą Zarządu z dnia 31 stycznia 2014 roku, płatnik wprowadził aneks nr (...) do Regulaminu ZFŚS, w oparciu o który powołano się na zawarte porozumienie oraz doprecyzowano, że co do roku 2014, I transza była wypłacona w dniu 31.07.2014 i dotyczyła pracowników zatrudnionych „w terenie”, II transza w dniu 29.08.2014 roku i dotyczyła pracowników zatrudnionych w Ł. oraz pracowników administracyjnych.. Pracownicy nie musieli składać żadnych wniosków, ani żadnych dodatkowych dokumentów. Dofinansowanie przysługiwało pracownikom zatrudnionym w ATOS na dzień 31.12.2013 roku.

Jeżeli chodzi o rok 2015, to I transza była wypłacona w dniu 31.07.2015 i dotyczyła pracowników zatrudnionych w Ł., II transza w dniu 31.08.2015 roku i dotyczyła pracowników zatrudnionych w terenie oraz pracowników administracyjnych (biuro „teren” + biuro Ł.). Pracownicy nie musieli składać żadnych wniosków, ani żadnych dodatkowych dokumentów. Dofinansowanie przysługiwało pracownikom zatrudnionym w ATOS na dzień 31.12.2013 roku.

W dniu 19.01.2016 roku zawarto kolejne porozumienie pomiędzy płatnikiem a (...) Organizacją (...) przy (...) S.A oraz Międzyzakładową Komisją Związkową (...) przy (...) S.A.. Strony zgodnie ustaliły, że zawieszono tworzenie ZFŚS do dnia 31.12.2017 roku, wyłączono nadal stosowanie Regulaminu Zakładowego FŚS, oraz, że niewykorzystane środki będą wypłacone w dwóch transzach: I transza w lipcu i sierpniu 2015 roku, II transza w lipcu i sierpniu 2017 roku.

Kwoty wypłat określała tabela, z której wynikało, że wysokość wypłaconego świadczenia uzależniona jest wyłącznie od wysokości średniego wynagrodzenia z trzech ostatnich miesięcy, poprzedzających miesiąc, w którym zostanie przyznane świadczenie. Chodzi przy tym o wynagrodzenie otrzymane wyłącznie spółce (...), czyli u płatnika.

Jeżeli wysokość wynagrodzenia (brutto) wynosiła do 2100 złotych, to przysługiwało świadczenie w wysokości 350 złotych. Dla osób, których wynagrodzenie wynosiło od 2101 zł do 2500 zł – świadczenie wynosiło 250 zł, zaś dla osób z wynagrodzeniem powyżej 2500 zł – świadczenie wynosiło 100 złotych.

Dowód: dokumenty w tym regulamin, porozumienia, załączniki i uchwały - w aktach rentowych

Świadczenie w wysokości 350 złotych otrzymało w 2015 roku 276 pracowników, w kwocie 250 złotych – 15 pracowników, zaś w kwocie 100 złotych – 25 pracowników.

W 2016 roku 350 złotych otrzymało 275 osób, 250 złotych – 5 osób, zaś 100 złotych – 16 osób.

Zestawienie k 32

Sąd pominął wnioski dowodowe, zgłoszone przez ZUS w odpowiedzi na odwołanie, a dotyczące przesłuchania świadków i żądania informacji z Urzędu Skarbowego, bowiem płatnik składek nie kwestionował okoliczności, że wypłata spornych świadczeń z ZFŚS nastąpiła wyłącznie w oparciu o jedyne kryterium, jakim była wysokość zarobków u płatnika (bez jakiegokolwiek analizy sytuacji życiowej, rodzinnej i majątkowej pracownika).

Podnieść również należy, że zarzut płatnika o wadliwości decyzji ZUS z uwagi na wydanie jej po śmierci pracownika (ubezpieczonego), nie zasługuje na uwzględnienie.

W ocenie Sądu, niezapłacone składki mogą być dochodzone przez organ rentowy od płatnika, co nastąpiło w tej sprawie. Podkreślić bowiem należy, że podmiotem zobowiązanym jest wyłącznie płatnik. Śmierć ubezpieczonego, przed wydaniem decyzji, nie zmienia statusu płatnika, jako zobowiązanego do opłacenia składek za wcześniejszy okres. Co więcej, składki nie są dziedziczone.

Podsumowując, w ocenie Sądu nie było podstaw do podważenia spornej decyzji tylko dlatego, że dotyczy opłacenia składek za osobę, która zmarła. Sporem objęte są umowy, które były realizowane jeszcze za życia ubezpieczonego, a zatem skoro należało od nich uiścić daniny publiczne, organ rentowy miał prawo do wydania zaskarżonej decyzji.

Uznając jednak, że osoba, która potencjalnie ma prawo do renty rodzinnej po zmarłym, jest zainteresowanym w rozumieniu art. 477¹¹ § 2 Kpc, Sąd zawiadomił wdowę o toczącym się postępowaniu, a ta przystąpiła do sprawy.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, iż kwestia sporna dotyczy podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne pracowników podlegających, z mocy art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym i z mocy art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 w/w ustawy ubezpieczeniom chorobowemu i wypadkowemu, a także na ubezpieczenie zdrowotne z mocy ust. 1 i 6 oraz art. 83 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Organ rentowy w ramach art. 41 ust. 13 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych może kwestionować wysokość wynagrodzenia stanowiącego podstawę wymiaru składki, jeżeli okoliczności sprawy wskazują na to, że nie są one zgodne stanem faktycznym. Zgodnie z art. 18 ust. 1 w związku z art. 20 a ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne stanowi przychód, o jakim mowa w art. 4 pkt 9 i pkt 10 tej ustawy. Stosownie do punktu 9 art. 4 ustawy - użyte w ustawie określenie przychód oznacza przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu: zatrudnienia w ramach stosunku pracy, pracy nakładczej, służby, wykonywania mandatu posła lub senatora, wykonywania pracy w czasie odbywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania, pobierania zasiłku dla bezrobotnych, świadczenia integracyjnego i stypendium wypłacanych bezrobotnym oraz stypendium sportowego, a także z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności oraz umowy agencyjnej lub umowy zlecenia, jak również z tytułu współpracy przy tej działalności lub współpracy przy wykonywaniu umowy. Zgodnie zaś z art. 81 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, do ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne pracowników stosuje się przepisy określające podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe tych osób. W świetle art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, za przychody ze stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej oraz spółdzielczego stosunku pracy uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych.

Niektóre przychody są zwolnione z podstawy wymiaru składek. Enumeratywny katalog przychodów, które nie stanowią podstawy wymiaru składek zawiera rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18.12.1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe. I tak, zgodnie z treścią § 2 ust. 1 pkt 19 cyt. wyżej rozporządzenia, podstawy wymiaru składek nie stanowią, świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Zważywszy, że przepis § 2 ust. 1 pkt 19 cyt. wyżej rozporządzenia ma charakter wyjątku, od ogólnej zasady podlegania obowiązkowi składkowemu każdego przychodu, to na skarżącym - a nie organie rentowym - spoczywał ciężar dowodu, że wypłacone pracownikom świadczenia socjalne mieściły się w granicach pomocy finansowej.

Definicję działalności socjalnej zawiera art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 4 marca 1994r o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (t.j Dz. U. z 2012, poz. 592). W myśl tego przepisu działalność socjalna to usługi świadczone przez pracodawców na rzecz różnych form wypoczynku, działalności kulturalno-oświatowej, sportowo-rekreacyjnej, opieki nad dziećmi w żłobkach, przedszkolach oraz innych formach wychowania przedszkolnego, udzielanie pomocy materialnej-rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową.

W rozpoznawanej sprawie płatnik wypłacił S. D. z (...) w spornym okresie następujące świadczenia socjalne: w sierpniu 2015 roku – 100 złotych i w sierpniu 2016 roku – 100 złotych.

O tym, czy świadczenia wypłacane z funduszu świadczeń socjalnych realizują cele socjalne decyduje treść art. 8 ustęp 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych. Z treści tego przepisu wynika zaś, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Wprawdzie zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, w myśl ustępu 2 art. 8 ustawy, określa pracodawca w regulaminie, ale musi przy tym bezwzględnie uwzględniać treść ust. 1 art. 8 ustawy. A zatem obowiązujący u danego pracodawcy regulamin, który szczegółowo określa zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu nie może być sprzeczny z treścią ustępu 1 art. 8 ustawy, co oznacza że nie może przyznawać ulgowych usług i świadczeń oraz dopłat z Funduszu w oderwaniu od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu (tzw. kryterium socjalne).

Należy zauważyć, że w rozpoznawanej sprawie zawieszono tworzenie ZFŚS oraz, że stosowanie regulaminu Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych zostało wyłączone porozumieniami ze stycznia 2014 roku i stycznia 2016 roku, na okres łączny do końca 2017 roku. W to miejsce zadecydowano o wypłaceniu wszystkim pracownikom świadczenia socjalnego raz w roku, w wysokości uzależnionej od wynagrodzenia, jakie pracownik uzyskał u płatnika za ostatnie 3 miesiące poprzedzające miesiąc przyznania świadczenia. Wskazano, że jest to jedyne kryterium, w oparciu o które określono wysokość przyznanego świadczenia socjalnego. Nie badano sytuacji życiowej, rodzinnej i majątkowej pracowników, nie żądano innych dokumentów, które miałyby potwierdzić, czy też określić taką sytuację pracownika.

Przyjęto więc, po wyłączeniu stosowania regulaminu, że środki z (...) będą rozdzielone pomiędzy wszystkich, z tym że w oparciu o wysokość wynagrodzenia uzyskiwanego u płatnika.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy przyjął, że świadczenia mimo, że zostały wypłacone ze środków (...) zgromadzonych na odrębnym rachunku bankowym, a zatem prawidłowo pod względem formalnym i realizowały cele socjalne (pomoc pracownikom), to zostały przyznane bez faktycznej analizy indywidualnej sytuacji poszczególnych pracowników, w tym S. D., czyli bez zastosowania kryterium socjalnego, do którego odwołuje się ustawa o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, co wyklucza zwolnienie tych świadczeń z obowiązku składkowego.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalony jest pogląd, który Sąd Okręgowy podziela, że w przypadku świadczeń wypłacanych indywidualnie pracownikom (w odróżnieniu od działalności socjalnej zakładu opartej na zasadach powszechnej dostępności) z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne wyłączone są w zakresie cyt. § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia jedynie świadczenia przyznawane z zachowaniem kryterium socjalnego, tj. świadczenia przyznane z uwzględnieniem art. 8 ust. 1 ustawy o ZFŚS, stanowiącego że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2001 r., I PKN 579/00, OSNP 2003 nr 14, poz. 331, z dnia 8 maja 2002 r., I PKN 267/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 99, z dnia 25 sierpnia 2004 r., I PK 22/03, OSNP 2005 nr 6, poz. 80, z dnia 16 sierpnia 2005 r., I PK 12/05, OSNP 2006 nr 11 – 12, poz. 182, z dnia 6 lutego 2008 r., II PK 156/07, OSNP 2009 nr 7 – 8, poz. 96, z dnia 16 września 2009 r., I UK 121/09, OSNP 2011 nr 9 – 10, poz. 133, z dnia 10 września 2013 r., I UK 74/13, Legalis nr 950179, z dnia 8 stycznia 2014 r., I UK 202/13, LEX nr 1436168). Z kolei w uzasadnieniu wyroku z dnia 10 lipca 2014 r., II UK 472/13, Sąd Najwyższy po raz kolejny podkreślił, że „przyznawanie świadczeń z ZFŚS wymaga stosowania kryteriów socjalnych z art. 8 ust. 1 ustawy o ZFŚS” (LEX nr 1539468).

Sąd Okręgowy akceptuje w pełni te zapatrywania i przyjmuje, że w rozpatrywanym przypadku dystrybucja świadczeń w ramach ZFŚS, w postaci ekwiwalentu pieniężnego będącego dofinansowaniem do wypoczynku urlopowego, adresowanych indywidualnie do pracowników, musiała odpowiadać treści art. 8 ust. 1 ustawy o ZFŚS, który ustanawia kryterium socjalne. Oznacza to, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z ZFŚS w każdym przypadku musiała być uzależniona od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu, co z kolei wyklucza przyznawanie takich ulgowych świadczeń i usług ogółowi zatrudnionych w tej samej

wysokości, według zasady „każdemu po równo”. Z art. 2 pkt 1 ustawy wynika wprost, że działalność socjalna w ramach ZFŚS realizowana wobec pracowników indywidualnie (w odróżnieniu od działalności socjalnej grupowej) ma postać „udzielania pomocy materialnej – rzeczowej lub finansowej, a także zwrotnej lub bezzwrotnej pomocy na cele mieszkaniowe na warunkach określonych umową”.

Warto też przypomnieć, że fundusz świadczeń socjalnych jest instytucją prawną, która ma łagodzić różnice w poziomie życia pracowników i ich rodzin. Jest on wyrazem funkcji społecznej zakładu pracy (stąd dofinansowanie różnego rodzaju działalności grupowej), zaś jego adresatami są przede wszystkim pracownicy i ich rodziny o najniższych dochodach. Ustawa o ZFŚS nie określa, w jaki sposób pracodawca ma ustalić położenie życiowe, rodzinne i materialne osoby uprawnionej do korzystania z tego funduszu. Oznacza to, że pracodawca ma swobodę w wyborze kryteriów na podstawie, których sytuację pracowników ustali. Ma także swobodę w doborze instrumentów przy pomocy, których ustali położenie socjalne osób uprawnionych. Ważne jest jednak, aby pracodawca był w stanie wykazać, że przed przyznaniem świadczenia z funduszu rzeczywiście uzależnił samo przyznanie świadczenia, a następnie jego wysokość od faktycznego poznania sytuacji socjalnej pracownika.

Płatnik składek, w sprawie niniejszej, nie zdołał wykazać, że w przypadku spornych świadczeń sytuację tę poznał w pełni, a co za tym idzie, aby zrealizował podstawowe założenie dystrybucji świadczeń indywidualnych: im gorsza sytuacja osoby uprawnionej, tym świadczenie wyższe.

W rozpatrywanym przypadku płatnik składek przy przyznawaniu świadczeń kryterium rodzinne praktycznie pominął, co w konsekwencji nie doprowadziło do rzeczywistego zróżnicowania wysokości tych świadczeń. Sąd Okręgowy uznał, że przyjęcie, jako wyłącznego kryterium wynagrodzenia otrzymywanego u płatnika, w rzeczywistości w żaden sposób nie opisuje sytuacji materialnej i życiowej tej osoby.

Dodatkowo zauważyć należy, że kwota zróżnicowania świadczeń pośrednio wskazuje, iż faktycznym celem pracodawcy było rozdysponowanie wolnych środków zgromadzonych na koncie ZFŚS dla wszystkich pracowników zasadniczo „po równo”.

Z uwagi na powyższe, Sąd Okręgowy na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

Zarządzenie: odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełn płatnika